

Karl Eriksson – ”Blinda Kalle”, Stigtomta

Klipp ur Stigtomtabygden december 1996, Yngve Larsson

Blinda Kalle var orgeltrampare och klockringare men det var inte för det som han blev vida känd. Han var bygdespeleman och var flitigt anlita för att stå för musiken på bröllop och andra festligheter. Vid en sådan fest kunde man också beställa en ny låt just för detta tillfälle. Han hade också elever som han lärde spela fiol och många av dem blev duktiga spelmän. Lönen för dessa lektioner var inte så stor, en 10- eller 25-öring eller ett par supar som han tacksamt tog emot. Han hade en fiol som han kallade "noslösen", detta beroende på att han vid något tillfälle när han varit på fest fått lite för mycket innanför västen, slog fiolen i en dörrkarm med påföljd att en bit av snäckan gick av och så blev det noslösen. Att vara blind och dessutom påverkad av starka drycker, då måste man förstå att såväl han som instrumentet fick sina törnar. Han vandrade trots sin blindhet ofta omkring i bygden, bl a till Nölsta bro där han i sin fantasi trodde sig få spellektioner av självaste Näcken, (se berättelse nedan).

Nedanstående berättelse finns sammanställd i Hembygdsförening, källa saknas

Nu för tiden är det nog ganska sällsynt att man får träffa eller se en näck. Men för drygt ett hundra år sedan fanns det en näck här i Stigtomta. Han bodde borta vid Nölsta bro. På den tiden var det mycket vatten, som rann fram i den lilla bäck, som nu finns kvar. Där satt han alltså uppe på en sten, när sommarkvällen kom, och spelade på sin fela. Och han var så duktig i sin spelmanskonst, att Stigtomta musikälskande ungdomar gick dit för att av honom lära sig konsten att trolla fram toner ur fiolen. Och om vi hade levat då, skulle vi ha fått se en pojke, som med famlande steg sökte sig dit bort med sin fiollåda under armen. Hans ögon var matta och stegen trevande därför att han omsider blev helt blind. Men musiken och fiolen behärskade han, och näcken var hans bundsförvant, läromästare och vän.

Omsider blev denne pojke orgeltrampare i Stigtomta kyrka, och hans namn för sockenborna var Blinda Kalle. När någon frågade honom var han bodde, så blev alltid hans svar så här:

"Jag bor i en kammare, nära kyrkan, är orgeltrampare och fiolinist samt ringer storklockan naturligtvis". Han bodde i ålderdomshemmet, men det ville han ogärna berätta för någon.

Under sommarmånaderna sökte sig Blinda Kalle upp i kyrktornet varje morgon klockan sex och klämtade tre gånger tre slag i klockan, och på kvällen vid samma tid var han åter där och lät klockan tona ut de nio slagen över bygden. Om man frågade honom, vad dessa tre gånger tre slag betydde, så svarade han: "I Gud, Faderns, Sonens och den Helige Andens namn".

Förutom sitt arbete som orgeltrampare och klockringare ägnade han sin tid åt att lära ut fiolspelningens konst till intresserade musikanter. Och än i dag finns det "pojkar" i livet som lärt sig spela för Blinda Kalle – fast de nu är bortåt 80 år eller mera.

I slutet av 1800-talet, då Blinda Kalle fortfarande hade sitt arbete kvar som orgeltrampare slumpade det sig så, att både dödgravare och kyrkovaktare av någon anledning förlorat var sitt öga. På så vis uppstod det unika att tre kyrktjänare i Stigtomta kyrka tillsammans ägde endast två ögon. Men sitt arbete i kyrkans tjänst skötte de dock med den äran.

Så har det alltså funnits en näck även här i Stigtomta, men huruvida han är kvar återstår att se. Säkert är han borta, ty efter sjösänkningens tid avtog vattnet vid Nölsta bro, och utan vatten kan inte en näck leva. Möjligt är det dock, att han tagit sin tillflykt till Långhalsen och att man kan få höra hans toner drilla fram över vattnet en stilla sommarkväll, då han slagit sig ner på någon sten vid Djupvik eller Solö.

Fakta ur födelseböcken, husförhörslängder och dödböcker

Carl Johan föddes 1838-03-12 vid Helgesta i Stigtomta. Hans far kallas Helgesta Drängen Eric Persson och hans mor Hustrun Brita Stina Olsdotter. Samma år flyttar de till Skåra där fadern fortsätter som dräng.

Familjen består också av sonen Anders som föddes när de bodde vid Brink i Runtuna. Men den har varit större än så. Många tragiska händelser har präglat familjen. Här följer en familjeberättelse:

Första barnet, Pehr föds vid **Spångtorp i Råby** 1815-08-20 enligt födelseboken. De flyttar från Råby till **Lilla Hagstugan i Runtuna**. Där tar de sig an barnhusgossen Carl Gustaf född 1805 i Stockholm och också barnhusflickan Sophia Mathilda född 1816 i Stockholm. Nästa anhalt i livet är **Fjällsjön i Runtuna** och där föds Eric 1819. Vid **Sörbylund i Runtuna** bor de som torpare 1820-21. Då har fosterbarnen flyttat därifrån.

Sen flyttar de till **Brink i Runtuna** och där föds dottern Brita Cajsa 1825 och sonen Anders 1828. Fadern benämns här inh. arbetskarlen.

1830 flyttar hela familjen till **Valmesta lillgården i Svärta** där Eric blir statkarl. Nu får de ytterligare en son Gustaf 1832.

Mellan 1835 och 1837 bor de vid **Egla i Bärbo** där fadern har yrket brännmästare. Ett tegelbruk fanns vid Egla och kanske var det då man brände tegel som yrketstiteln kom till. Här inträffar en tragisk olycka den 13 november 1836. Då drunknar dottern Brita Cajsa och också grannpojken från Öfversjötorp Lars Peter. De var 11 respektive 10 år. En dryg månad senare den 26 december dör sonen Gustaf i lungsjuka. Han var då bara 4 år. Jag har noterat att hans syster Brita Cajsa redan vid förhören i 10 års ålder kunde lilla katekesen, så begåvning fanns nog i familjen.

Från Bärbo flyttar de 1837 till **Helgesta i Stigtomta**. Här föds Carl Johan, senare kallad Kalle i vår berättelse. Kalles far Eric blir arbetskarl vid **Skåra** och familjen bor där under åren 1838 – 1853.

Sen flyttar Kalle med far och mor till **Wahlsberg, Bondeby roten**. Här fanns också en annan dräng med familj från Skåra samt torparen f d båtsmannen Per Ersson Kråka med hustru och son. Pehr, född 1815 är alltså Kalles äldsta bror. Wahlsberg nuvarande adress Nykyrkavägen 13 mitt emot Parkudden i Stigtomta samhälle.

När Kalle är liten lär han sig läsa men får noteringen i husförhörslängderna: ”ser illa”, ”nästan blind”. Det är intressant att se att han är med vid husförhören. 1854 den 25 juni får han nattvarden första gången och deltar sen noggrant i förhör och nattvard under hela livet. Noterat 1871 att han läser Luthers katekes, förklaringar och förstår trots anteckningen ”nära blind”.

Kalle fick den 12 april 1857 kontrakt som orgeltrampare och 1858 flyttade de tre in i Fattighuset. Modern Brita Stina dör 1863, 67 år gammal och fadern Eric 1867, 75 år. Sen bor Kalle i Fattighuset till sin död den 20 april 1911. Han hade då varit på Nyköpings Hospital sedan 4 januari 1911. Dödsorsaken var lunginflammation och han avled på Hospitalet enligt dödsattest därifrån av sjukhuspredikanten.

Carl Johan Eriksson (Ersson), ”Blinda Kalle”, begravdes 30 april 1911. Han blev alltså 73 år.

Sammanställning gjord 2011-08-15, Eva Sandström.